

Asta Gustaitienė, Živilė Meškėlienė, Vida Naudužienė, Vaiva Truskauskienė

LITERATŪRA. Vadovėlis V klasei

APIE SERIJĄ „ATRASK“

Serijos „Atrask“ vadovėlio komplektai yra skirti mokytis tiriant. Taikant šį mokymosi modelį mokiniai skatinami neapsiriboti vien faktų įsiminimu, mokomi mąstyti, savarankiškai tirti pasirinktus klausimus: ieškoti informacijos ir ją apdoroti, tikrinti prielaidas, priimti sprendimus ir juos pagrįsti. Tokiu būdu mokinys skatinamas ugdytis asmeninį santykį su kūrinium, su kultūros tradicija, t.y. pačiam atrasti kūrinio prasmes ir susieti su sava patirtimi, istorija, laiku.

Serijos „Atrask“ literatūros pamokų ir skyrių medžiaga formuojama laikantis trinarės struktūros, skatinančios nuolatinį augimą:

- iš(si)keliamas aktualus nagrinėtinas klausimas, pa(si)renkama tyrinėjimo kryptis;
- ieškoma informacijos, nagrinėjami pasirinkti aspektai, gilinamos žinios ir įgūdžiai (siekiant užtikrinti veiklų sėkmę mokiniams pateikiamos teorinės žinios, mokymosi strategijos, pristatomi įdomesni požiūriai nagrinėjama tema);
- grįžtama prie iš(si)kelto klausimo ir pasitikrinamas, papildomas pirminis suvokimas, keliami nauji klausimai, įsivertinama, kaip pavyko.

KAIP DIRBTI SU SERIJOS „ATRASK“ MOKOMUOJU KOMPLEKTU „LITERATŪRA 5“

Kitokia mokymo(si) metodika lėmė ir kitokį požiūrį į mokymosi priemones. *Vadovėlis* tampa ne vienintelis informacijos šaltinis.

Vadovėlio komplektą sudaro:

- * vadovėlis – pagrindinis informacijos šaltinis;
- * užrašai – mokinio darbo sąsiuvinis (pateikiami tyrinėjimo etapai, mokymosi strategijų žingsniai, smulkesnės užduotys – galimybė diferencijuoti, individualizuoti mokymą);
- * papildomos mokymosi priemonės (suskaitmenintos <http://klase.educa.lt>):
 - Skaitymo dienoraštis – patarimai ir pagalba skaitant ir pristatant savarankiškai pasirinktas knygas, interaktyvūs užrašai;
 - Įsivertinimo testai – užduotys, skirtos patikrinti per skyriaus pamokas sukauptas dalyko žinias ir įgūdžius, pasimatuoti savo galimybes ir išsiaiškinti, kokios pagalbos reikėtų;
- * mokytojo knyga – interaktyvus metodinių rekomendacijų rinkinys.

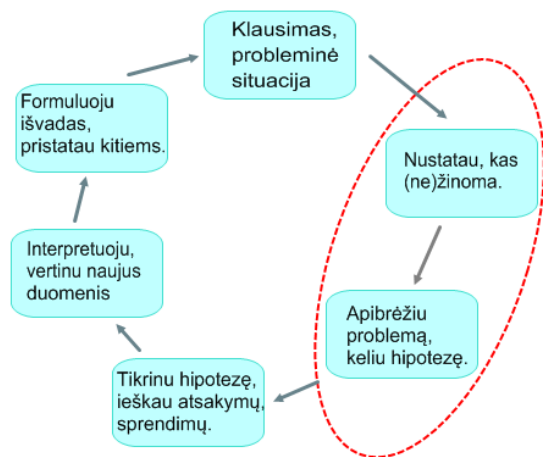
Vadovėlio komplekte siūloma daug ir įvairios medžiagos, tačiau nereikėtų siekti ją visą nuosekliai panaudoti. Siūloma veiklų įvairovė – galimybė mokytojui individualizuoti, diferencijuoti mokymą,

padėti skirtingų gebėjimų vaikams savarankiškai veikti, patenkinti jų skirtingus mokymosi poreikius.

Dirbti su šiuo komplektu galima ir mokantis tiriant, ir tradiciniais būdais nagrinėjant literatūrą.

1. Mokymo(si) tiriant pamokos eiga.

PRISIMENU, KLAUSIU, NUMANAU

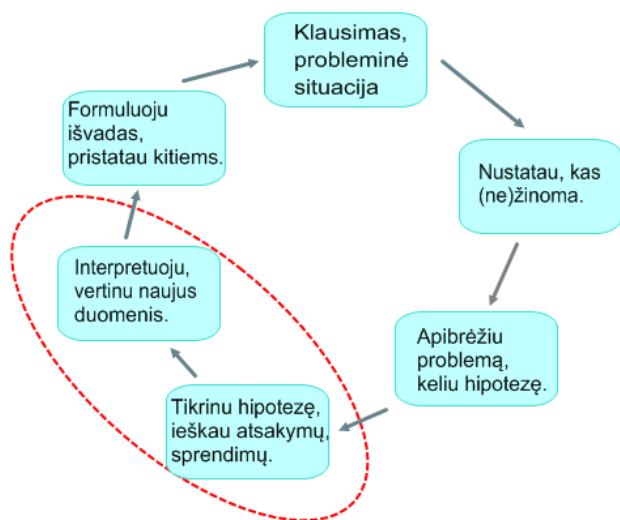
– Išsiaiškinamas pamokos klausimas arba probleminė situacija (🧐).

– Remdamiesi patarle mokiniai diskutuoja (🗣️👥). Aktualizuojama jų turima patirtis, keliami klausimai, apibrėžiamas naujos informacijos poreikis. Formuluojama hipotezė – pirminis atsakymas į pamokos klausimą.

– Aptariamas pirmas teksto suvokimo klausimas (❓), skirtas apmąstyti skaitymo lūkesčius, pasirengti kūrinio konteksto suvokimui ir pan.

IEŠKAU, SPRENDŽIU, TYRINĖJU

– Skaitomas literatūros kūrinys, apmąstomos skaitmenimis pažymėtos teksto vietos (|2|). Prie jų sugrįžtama antrą kartą skaitant ir atsakant į teksto

suvokimo klausimus (❓). Paskutinis klausimas skirtas kūrinio supratimui apibendrinti. (Žr. vadovėlio atlangą „Kaip skaityti?“ p. 120–121)

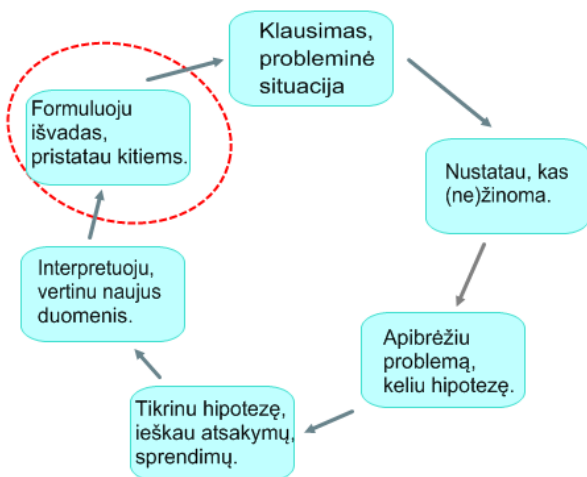
– Remiantis teorija (🔑) ir papildomais tekstais

(📖, 🌳) atliekamos užduotys (žinių taikymo, analizės, sintezės, vertinimo), gilinamas literatūros kūrinio suvokimas. Užrašuose užduotys yra nukreiptos į pasirinkto aspekto (klausimo)

savarankišką nagrinėjimą, siūlomas tyrimo kelias, informacijos paieškos šaltiniai, įsivertinimo kriterijai. Tad mokinys gali savarankiškai išsiaiškinti atsakymą į pamokos klausimą. Be to, užrašuose numatyta veiklų struktūra sudaro galimybę diferencijuoti, individualizuoti mokymąsi.

Užduotys sudėtingėja pagal Bloom'o taksonomijos šešis kognityvinių procesų lygius (**A** – žinios, supratimas, **B** – taikymas, analizė, **C** – sintezė, vertinimas).

ATRANDU

– Grįžtama prie pamokos klausimo, papildomas, tikslinamas pradinis atsakymas.

– Įsivertinamos pamokos veiklos (vadovėlyje

 Išvertink! arba užrašuose).

– Keliami nauji klausimai, skirti savarankiškai arba kitą pamoką tyrinėti; susitariama dėl namų darbai.

2. Tradicinio (tiesioginio) mokymosi pamokos eiga:

– mokinių patirties sužadinimas (pasitelkiamos patarlės, iliustracijos vadovėlyje);

– pamokos tikslų iškėlimas (vadovėlio temų įvadinėse atlankose pateikiami mokymosi uždaviniai);

– kūrinio skaitymas ir suvokimo patikrinimas ();

– naujos informacijos pateikimas (sąvokos, mokymosi strategijos);

– supratimo patikrinimas ir žinių taikymas (užduotys vadovėlyje ir užrašuose);

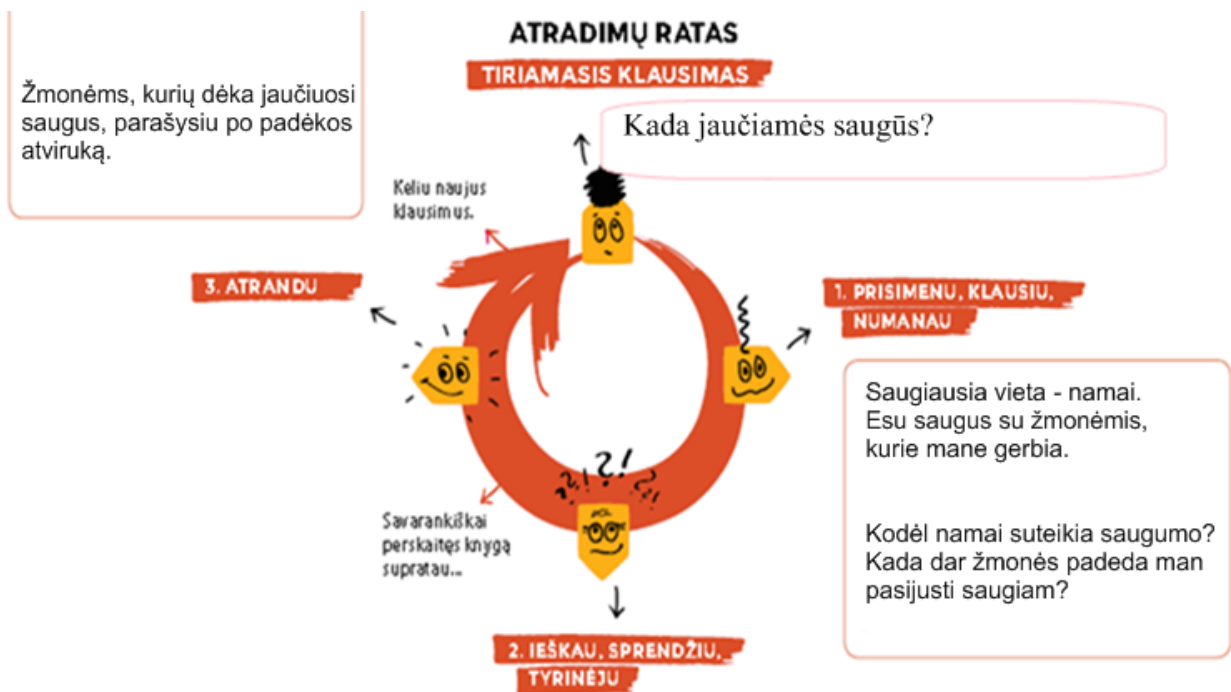
– pamokos apibendrinimas ir į(si)vertinimas, refleksija (vadovėlyje **Išvertink!** arba užrašuose);

– namų darbų skyrimas (užduotys vadovėlyje arba užrašuose).

MOKINIŲ PAŽANGOS STEBĖSENA IR VERTINIMAS

Vadovėlio komplekto medžiaga segmentuojama į 4 temas – tiriamuosius ciklus. Kiekvienam jų mokinys gali išsikelti klausimą ir nagrinėdamas skyriaus ar visos temos literatūros kūrinius, ieškoti atsakymo, žymėtis informaciją Atradimų rate, stebėti savo pažangą, esant reikalui grįžti prie klausimo, jį konkretinti, tikslinti aspektus, o skyriaus ar temos pabaigoje pritaikyti atradimus praktiškai, įvardyti mokymosi veiklos sėkmes ir nesėkmes.

Atradimų rato pavyzdys (mokiniai kartu su mokytoju jį pildė nagrinėdami II skyriaus eilėraščius):

1. Janina Degutytė. *Nešu tau eilėrašty...* Violeta Palčinskaitė. *Žibuoklė ir sraigė*
Pasijuntame saugūs, kai skaitome poeziją. Dar svarbu, kad turėtume gyvenimo tikslų ir artimieji padeda jų siekti.
2. Ramutė Skučaitė. *Burtai. Apie namų dvasią. Naktį...*
Svarbu turėti savus, jaukius namus, kuriuose būtų gera gyventi.
3. Sigitas Geda. *Vaikai po lelijom. Varnelę reikia mylėti*
Esame saugūs, kai nebijom kelti klausimų apie pasaulį ir gyvenimą, o vyresnieji paaiškina, kas yra svarbiausia gyvenant.
4. Marcelijus Martinaitis. *Senam sode*
Kai turime senelius, bendraujame su jais, suprantame akimirkos grožį, pasaulio darną.
5. Valdemaras Kukulas. *Vaiko piešinys. Juozas Erlickas. Aklas berniukas*
Jaučiamės saugūs, kai iš pasaulio tikimės gerų dalykų ir esame jam atviri, kai nepaisydami sunkumų mokame džiaugtis gyvenimu.

Kiekviena tema yra suskirstyta į tris skyrius. Trečio skyriaus struktūra pritaikyta temai apibendrinti:

- per pirmą pamoką (gali būti kelios pamokos) nagrinėjama privaloma perskaityti knyga ar didesnės apimties kūrinys, taikomos pirmame ir antrame skyriuose įgytos žinios ir gebėjimai, skirti tekstui suvokti;
- per antrą pamoką kuriamas literatūrinis rašto darbas, taikomos pirmame ir antrame skyriuose įgytos literatūros teorijos žinios, mokomasi teksto kūrimo strategijų;
- per trečią pamoką atliekamas įsivertinimo testas (žr. vadovėlio apibendrinimo atlaną) arba kontrolinis darbas, arba pristatomas skyriaus / temos Atradimų ratas.

Be to, mokiniai savo žinias ir įgūdžius gali įsivertinti kiekvienos pamokos pabaigoje:

- pirmo bei antro skyrių pabaigoje:

- atsisiuntę įsivertinimo testą (www.sviesa.lt), kuris teikiamas Word formatu, todėl mokytojas jį gali pasitikslinti pagal klasės poreikius;
- užduodami vienas kitam klausimus pagal temos įvadinėje atlankoje pateiktus mokymosi uždavinius;
- pasimatuodami mokymosi veiklą **Įsivertink!**, ieškodami sprendimų iškilus kliūtims.

Visi vadovėlyje pateikiami įsivertinimo, pažangos stebėsenos įrankiai yra universalūs, tinkami naudoti tiek pamokos pabaigoje, tiek pabaigus skyrių ar temą.

NUO KO PRADĖTI?

Per pirmą pamoką susipažįstant su vadovėliu, vertėtų skirti laiko įvado nagrinėjimui. Mokiniam turi būti aiški vadovėlio struktūra, sutartiniai ženklai, mokymo(si) tiriant etapai. Ir pamokos, ir skyrius, ir temos struktūra yra ta pati, atsikartojanti – mokomasi ciklais tyrinėjant sociokultūrinę temą ir nagrinėjant literatūros kūrinius.

Nusprendus jau pirmame skyriuje atlikti tyrimą, derėtų Atradimų ratą pasikabinti klasėje matomoje vietoje ir kiekvienos pamokos pabaigoje visiems kartu mokytis jį pildyti: rašyti dalines išvadas, kūrinių mintis, mokytis cituoti, apibendrinti ir pan. Panašiai mokytojas galėtų demonstruoti pamokos etapus, kaip nuo klausimo ateinama iki atsakymo. Gebėjimas tyrinėti atsiras palaipsniui. Kol mokiniai įgus, pirmenybę reikėtų teikti mokymuisi bendradarbiaujant, o tik vėliau individualiam mokymui(si) tiriant.